

Сергеев А.В.

Початковий етап державного будівництва в Україні періоду 1991 – 1994-го рр. (на прикладі Донеччини та Закарпаття)

Альберт Валерійович Сергеев, викладач історії

Ясинуватський будівельний технікум транспортного будівництва, м. Ясинувата, Україна

Анотація. Розглядається початковий етап процесу державотворення в Україні потягом періоду після проголошення незалежності 24 серпня 1991 року й до 1994 року, на прикладі одних із найбільш складних у політичному, соціальному та етнопольовому відношеннях регіонів країни, як – Донеччина та Закарпаття. Звернено увагу на здійснення низки докорінних перетворень у всіх основних сферах суспільно-політичного життя республіки. При цьому підкреслено, що одне з головних завдань полягало в переході від авторитарної системи до демократії, а також – формуванні нової системи координат – замість матеріалістичної, класової – цивілізованої, з пріоритетом загальнолюдських цінностей. Особливо наголошено на пріоритетному завданні того часу – єднанні різних за історичними традиціями та політичною культурою частин України в одне суспільство, з єдиними державотворчими пріоритетами й завданнями. Насамперед, це стосувалося Донецької та Закарпатської областей. Так, досить специфічними були риси початкового етапу державотворення і на Донеччині, і на Закарпатті. У той же час, ці регіони мали низку спільних проблем, що були пов'язані, зокрема, з існуванням на їх території національних меншин і дотриманням прав останніх. Також відзначено, що вже протягом періоду 1991–1994-го років починається формування нових еліт на місцевому, регіональному рівні, котрі активно включилися не лише в переділ економічної сфери, а й в політичну боротьбу. Особливо помітним стає протистояння різного роду угруповань і кланів у найбільш багатонаціональних областях України – Донецькій і Закарпатській.

Ключові слова: державотворення, референдум, суспільно-політичне життя, громадсько-політичні рухи, Донецька область, Закарпатська область.

Постановка проблеми. Державне будівництво в Україні після проголошення незалежності в серпні 1991 року мало цілу низку особливостей, що відрізняло його від аналогічних процесів, котрі відбувалися в цей період у колишніх республіках Радянського Союзу. Вивчення даного аспекту є досить важливим завданням сучасної історичної науки, оскільки він дає змогу детально відслідкувати причини й витоки багатьох сучасних проблем не тільки у внутрішньодержавному відношенні, але й в плані міждержавних відносин, наприклад на рівні СНД. Це й визначає **актуальність** дослідження.

Аналіз досліджень. Зазначена тематика частково розглянута в працях О. Бандурки та В. Греченко [1], М. Басараба й М. Токара [2], М. Басараба [3], В. Білецького [4], М. Вегеша та Ч. Фединець [5] Н. Верта [6], Е. Вілсона [7], Г. Зімона [8], Г. Касьянова [9], В. Литвина [10], П. Магочія [11], Ю. І. Римаренка [12], Дж. Хоскінга [13] та ін. Однак, незважаючи на значне число робіт, присвячених початковому етапу державотворення в Україні, бракує комплексного аналізу процесу державного будівництва в Україні по регіонах.

Мета даної статті полягає в з'ясуванні основних аспектів початкового етапу державного будівництва в Україні періоду 1991–1994-го років на прикладі Донеччини та Закарпаття.

Виклад основного матеріалу. Г. В. Касьянов зауважив, що в кінці 1980-х – на початку 1990-х років в Україні спостерігалось майже блискавичне перетворення частини комуністичної еліти в націоналістичну. Наявними були всі ознаки структурної кризи («перевбудова» та її суспільно-політичні й економічні наслідки), кризи радянської (комуністичної) ідентичності («демократизація», «соціалізм із людським обличчям» тощо) і, зрештою, – бачимо вибір «нової» ідентичності елітою, вибір цілком свідомий. Структурна фаза перейшла в культурницьку й, очевидно, нині українська політична й інтелектуальна еліта існує в умовах, коли структурна, культурницька й психологічна фази збіглися у часі й просторі [9, с. 213]. Як зауважив Дж. Хоскінг, в неросійських регіонах СРСР проблеми історії, культури та навколишнього середовища набували там забарвлення навіть ще більш емоційніше, ніж у Росії, і письменники та вчені, які могли їх сформулювати, користувалися там повагою

знов таки більшою, ніж у метрополії. Вся логіка розвитку гласності тут призвела до того, що на сцену з'явилися насамперед етнічні фактори [13, с. 455, 456]. Відомий український вчений Ю. І. Римаренко, аналізуючи українське державотворення в контексті національного фактору, наголошував на тому, що нагального розв'язання потребують гострі питання, котрі постали перед молодією Українською державою й можуть бути сфокусовані у проблемі «Держава та нація (етнос)». Осмислення їх дало б змогу відповісти на питання, яким чином включити в процес національного відродження етнопольовий фактор, перетворити багатоетнічний склад населення України з фактора слабкості на фактор сили та могутності держави. При цьому, вчений особливо наголосив на необхідності розробки філософсько-соціологічних аспектів розбудови Української держави, консолідації української нації [12, с. 171]. Важливість такого роду аспектів і політичних концепцій обумовлювалася необхідністю єднання різних за історичними традиціями та політичною культурою частин України в одне суспільство, з єдиними державотворчими пріоритетами й завданнями. Особливо це стосувалося таких складних в етнічному відношенні регіонів, якими були та залишаються Донецька та Закарпатська області.

Розпочатий після проголошення незалежності України процес державного будівництва вимагав здійснення низки докорінних перетворень у всіх сферах життя, нового ступеня суспільного розвитку. При цьому, одне з головних завдань у політичній сфері полягало в переході від авторитарної системи до демократії, також важливим завданням було формування нової системи координат – замість матеріалістичної, класової – цивілізованої, з пріоритетом загальнолюдських цінностей. Потрібно було здійснити рішучі кроки шляхом системного оновлення всіх сфер суспільного життя, прилучення українського народу до надбань сучасної цивілізації. У перші місяці незалежності в Україні склалася своєрідна політична ситуація. Правляча Комуністична партія була позбавлена владних функцій: її діяльність була заборонена. Нова система державної влади ще не була створена – у центрі й на місцях утворився вакуум виконавчої влади. Така ситуація спричинила цілу низку суперечностей, протистоянь і навіть конфліктів. Як відзначили

О. М. Бандурка та В. А. Греченко, в Україні конфлікт цінностей був першим за терміном визрівання. Він включав у себе стадію девальвації цінностей комуністичного суспільства й відносну перемогу цінностей демократичного суспільства. Перші роки незалежності України характеризувалися конфронтацією не лише з приводу перспектив розвитку суспільства та способів поєднання ринкових механізмів з державними способами захисту населення, але й з приводу конкретних програм виходу з кризи, вирішення тих проблем, котрі виникли на шляху становлення ринку та демократії в країні, яка тривалий час не знала цих інститутів. Саме в ході реформ виявилось з такою ясністю та визначеністю: в центрі конфронтації й політичної боротьби опинилося, як і слід було чекати, питання про владу: в чиїх руках буде знаходитись влада, той і буде визначати, в чому ж інтереси України та української державності. Саме в цьому головна причина, що стимулювала конфлікти різного роду на політичному просторі республіки. Таким чином, в наявності був і конфлікт інтересів, який зв'язаний як з переділом влади, так і з переділом власності. Ці процеси стимулювали розвал СРСР, крах КІРС, початок приватизації [1, с. 62]. Окрім цього, вже в цей час починається формування нових еліт на місцевому, регіональному рівні, котрі активно включилися не лише в переділ економічної сфери, а й політичну боротьбу. Особливо помітним стає протистояння різного роду угруповань і кланів у найбільш багатонаціональних областях України – Донецькій і Закарпатській.

Ці складні процеси були значною мірою обумовлені тим, що Україна тривалий час залишалася частиною імперії, що вироджувалася або розпадалася. Але цей процес був, по суті, мирним, і в ньому, за іронією долі, стара комуністична еліта брала участь поряд із значними верствами населення. Хоча, процес проголошення незалежності й досягнення державності ставив низку питань. Одне з них полягало в тому – яким буде устрій України, тобто – чи стане вона унітарною, чи федеративною державою? [11, с. 579]. Важливим було те, що такого роду питання виносились на референдуми. Така практика цілком засвідчувала легітимність рішень, що приймалися.

Проголошена 24 серпня 1991 року незалежність України потребувала підтвердження *de jure* через всеукраїнський референдум. Ситуація, що на той час складалася в Україні, настрої різних верств населення не залишали сумніву в позитивному результаті голосування за підтвердження «Акту проголошення незалежності України». Але надзвичайно важливим було те, наскільки масовою буде така підтримка населення України. Адже при невеликій перевазі, чи навіть 60-70% підтримки для опонентів залишалася велика можливість апелювати до тільки «часткової підтримки» ідеї незалежності, а можливі суттєві відмінності в голосуванні на Півдні-Півночі, Сході-Заході взагалі ставили на порядок денний питання про так звані «дві України». Отже, результат референдуму 1 грудня 1991 року мав неабияке значення, зокрема у відношенні Донбасу [4, с. 91, 92]. Реагуючи, під час зустрічі в Біловезькій Пущі 7-8 грудня, на результати референдуму 1 грудня 1991 року, що мав підтвердити голосування за незалежність України, Б. Єльцин поставив наступне питання Л. Кравчуку: «Що, навіть Донбас проголосував «За»?». На що останній педантично зачитав результати голосувань по кожній області окремо [7,

с. 277, 278]. Було надзвичайно важливим, що один із найбільш комунізованих і русифікованих, із найбільшим у республіці промисловим потенціалом, регіонів – Донбас виявився солідарним із всією Україною.

Н. Верт зауважив, що після того як 1 грудня 1991 року понад 80% населення України висловилося за незалежність своєї республіки та почався процес формування СНД, стало зрозуміло, що Радянський Союз не має майбутнього. Нежиттєздатність системи, котра протягом семи десятиріч у формі СРСР була фактичною спадкоємицею колишньої царської імперії, породила більше проблем, ніж була в стані вирішити [6, с. 528]. Одною з найбільших проблем періоду початку державотворення на Донеччині була поява низки сепаратистських і прокомуністичних рухів й напрямків, котрі мріяли про відродження СРСР, або ж навпаки прагнули до створення псевдодержавних утворень. Особливо активними в цьому плані були Інтеррух і Компартія України.

Політична організація Інтернаціональний Рух Донбасу, що виникла 18 листопада 1990 року, протягом 1991 – початку 1992 років активно виступала за збереження, а згодом – відновлення СРСР [14, с. 185-187]. У березні 1993 року у м. Макіївка Донецької області відбулася Всеукраїнська конференція комуністів, делегати котрої відкинули думку про створення нової компартії, а прийняли рішення про підготовку чергового з'їзду Компартії України. Хоча у формулюванні про відновлення діяльності Компартії, зусиллями народного депутата України О. Коцюби, було зауважено, що відновлюють свою діяльність члени Компартії України. А вже 19 червня комуністи України провели свій форум у Донецьку й офіційно заявили, що діяльність КПУ відновлено. Лідером комуністів з'їзд обрав колишнього другого секретаря Донецького обкому Компартії України П. Симоненка [10, с. 278]. У цей же період на Донеччині формуються громадсько-політичні рухи та партії з яскраво вираженим прагненням до регіоналізму.

Г. Зімон зауважив, що чітко виражений регіоналізм є характерною ознакою держави та суспільства в Україні. З одного боку, це тягар, котрий ускладнює ухвалення рішень, сприяє стагнації та перешкоджає відверненню внутрішніх і зовнішніх загроз. Проте регіональна роздрібненість створює і шанси – вона спонукає до порозуміння і компромісів. Демократія – єдина сучасна відповідь на виклики, котрі несуть із собою розмаїття, відмінності в походженні, ментальності та очікуваннях майбутнього. Однак усе це правильно лише за умови, що члени спільноти розглядають себе громадянами держави та що внаслідок цього розпад чи відділення не можливі. Проте особливість України полягає в тому, що напружені відносини між регіонами мають досить помітний характер. Після того, як пішла на спад короточасна ейфорія, пов'язана зі здобуттям Україною незалежності, виявилось, що для багатьох людей на сході та півдні країни Радянський Союз залишився емоційною батьківщиною. Багато хто очікував, що в майбутньому на його місці виникне східнослов'янське об'єднання. Так, згідно з емпіричними дослідженнями лояльностей та ідентичностей, що проводилися на Донбасі, виявилось: 40% мешканців Донецька під час репрезентативного опитування в 1994 році назвали себе радянськими людьми. У цей же час починає зростати регіональна самосвідомість, так у 1994 році 56% визначили себе «донецькими». Донецький регіональний патріотизм діставав систематичну

підтримку від місцевого партійного керівництва [8, с. 347, 348].

Досить специфічними були риси початкового етапу державного будівництва на Закарпатті. У той же час, цей регіон мав низку спільних проблем із Донеччиною.

Після проголошення незалежності України, вже 26 серпня 1991 року був утворений Закарпатський блок «Демократична Україна», котрий виступив із закликом про відставку обласного керівництва, саморозпуск обласної ради й проведення нових виборів на альтернативній основі. Це було перше широкопредставницьке об'єднання націонал-патріотичних організацій краю та окремих діячів органів влади [3, с. 108]. Проблема полягала в тому, що скориставшись політичною невизначеністю в центрі та історичною особливістю Закарпаття, місцева номенклатура, прагнучи розширити свої права та повноваження, пропонувала різні проекти щодо майбутнього Закарпаття в суверенній Україні – автономії, самоврядної території, вільної економічної зони тощо. Ще напередодні проголошення незалежності України почала формуватися ідея автономії Закарпаття. На засіданні Товариства карпатських русинів 29 вересня 1990 року було прийнято «Декларацію про повернення Закарпатської області статусу автономної області». У ній заперечувалися правильність і законність законодавчих актів ВР СРСР і УРСР 1945-1946 років про возз'єднання Закарпатської України з УРСР, єдино законними і чинними визнавалися рішення про утворення 8 жовтня 1938 року автономної Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини.

1 грудня 1991 року разом з президентськими виборами та Всеукраїнським референдумом щодо проголошення незалежності України, на Закарпатті відбулися ще 2 референдуми: обласний та місцевий (Берегівський район).

На запитання Всеукраїнського референдуму «Чи підтримуєте Ви Акт проголошення незалежності України?» 92,6% закарпатців відповіли «Так». Результати президентських виборів на Закарпатті були наступними: Леонід Кравчук – 58,5%, Вячеслав Чорновіл – 27,6%, Левко Лук'яненко – 5%, а інші кандидати отримали трохи більше 1% голосів виборців.

На запитання обласного референдуму «Чи бажаєте Ви, щоб Закарпаття отримало із закріпленням у Конституції України статус спеціальної самоврядної території як суб'єкта у складі незалежної України і не входило у будь-які інші адміністративні утворення?» 78% закарпатців дали позитивну відповідь. В Берегівському районі 81,4% жителів дали позитивну відповідь на запитання «Чи бажаєте Ви утворення в Берегівському районі угорського автономного округу?» [5, с. 430, 431].

Значною активністю в суспільно-політичному житті Закарпатської області виділялася громадська організа-

ція, що виникла в перші роки незалежності України на теренах краю й отримала назву Українська Народна Рада Закарпаття (УНРЗ). За своєю суттю це було об'єднання патріотично налаштованих, демократичних громадських організацій та партійних осередків краю, котре виступало своєрідним центром тогочасних державотворчих ідей, стояло на позиціях захисту здобутків української нації й недопущення зазіхань на них [2, арк. 180]. Після автономістських домагань восени-взимку 1991–1992 років в області зберігається спадкоємність влади, а тому партійна управлінська еліта свою діяльність спрямовує на реалізацію рішень ухвалених на обласному та районному референдумах. Так, 6 березня 1992 року Закарпатська обласна рада вирішила просити ВР України прийняти розроблений ініціативною групою закон «Про спеціальну адміністративну територію Закарпаття» та визнати національність русин. У свою чергу 28 квітня 1992 року сесія Берегівської районної ради схвалила проект закону «Про угорський автономний територіальний округ» і направила звернення на його підтримку до обласної ради та до ВР України. Як рішення обласної, так і Берегівської районної рад не знайшли позитивної підтримки в Києві, крім президентського Указу про створення на території області вільних економічних зон.

У протистоянні автономістським домаганням частини закарпатського політикуму народжується опозиція діючій владі, яку на той час уособлює успішний бізнесмен, лідер народно-демократичних сил області В. Бедь [5, с. 432]. У подальшому активну позицію щодо протистояння проявам сепаратизму й «політичного русинізму» займала УНРЗ.

Висновки. Розпочатий після проголошення незалежності України в серпні 1991 року процес державного будівництва мав цілу низку особливостей, що відрізняли його від аналогічних процесів, котрі відбувалися в цей період у колишніх республіках Радянського Союзу. Одною з головних стала проблема консолідації української нації.

Різні за історичними традиціями та політичною культурою частини України мали сформувати єдине суспільство, з єдиними державотворчими пріоритетами й завданнями. Особливо складним було це завдання для таких багатоетнічних регіонів, якими були та залишаються Донецька та Закарпатська області. Окрім цього, вже в цей час починається формування нових еліт на місцевому, регіональному рівні, котрі активно включилися не лише в переділ економічної сфери, а й політичну боротьбу. Особливо помітним стає протистояння різного роду угруповань і кланів у найбільш багатонаціональних областях України – Донецькій і Закарпатській.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Бандурка О. М. Влада в Україні на злам другого і третього тисячоліть : монографія. – Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 304 с.
Bandurka A. N. Vlada v Ukraini na zlami drugogo i tret'ogo tysjacholit' [The power in Ukraine at the turn of the second and third Millennium] : monograph. – Kharkiv : Publishing house of the University Tu EXT. Affairs, 2000. – 304 p.
2. Басараб М. М. Роль громадських організацій Закарпаття в державотворчих процесах наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст. : дис. .... кандидата іст. наук : 07.00.01 / Басараб Михайло Михайлович. – Ужгород, 2007. – 244 арк.

Basarab M. M. Rol' gromads'kykh organizacij Zakarpattja v derzhavotvorchih procesah naprykinci 80 h – na pochatku 90-h rr. XX st. [The Role of public organizations in Transcarpathia governmental processes in the late 80's – early 90-ies of XX century] : dis.... candidate East. Sciences : 07.00.01 / Basarab Mikhail Mikhailovich. – Uzhgorod, 2007. – 244 p.
3. Басараб М. М., Токар М. Ю. Громадські організації Закарпаття в боротьбі за державність України (кінець 80-х – початок 90-х років XX століття) : монографія. – Ужгород : Вид-во «Карпати», 2009. – 336 с.
Basarab M. M., Thokar M. Yu. Gromads'ki organizacii' Zakarpattja v borot'bi za derzhavnist' Ukrainy (kinec' 80-h – pochatok 90-h rokiv

- XX stolittia) [Public organizations of Transcarpathia in the struggle for the statehood of Ukraine (end of the 80-s – beginning of 90-ies of XX century)] : the monography. – M : Publishing house «Karpaty», 2009. – 336 p.
4. Білецький В. Історія Донецької Крайової організації Народного Руху України (1989-1991 рр.). – Донецьк : Український культурологічний центр ; Донецьке відділення НТШ, 2009. – 172 с.
- Biletsky V. Istorija Donec'koi' Krajovoї organizacii' Narodnogo Ruhu Ukraїny (1989-1991 rr.) [The history of the Donetsk Regional organization of people's movement of Ukraine (1989-1991)]. – Donetsk : Ukrainian cultural center; Donetsk branch of NTSH, 2009. – 172 p.*
5. Закарпаття 1919–2009 років : історія, політика, культура / За ред. М. Вегеша, Ч. Фединець. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2010. – 720 с.
- Zakarpattja 1919–2009 rokiv : istorija, polityka, kul'tura [Transcarpathia 1919-2009 years : history, politics, culture] / edited by M. Vegesh, 'clock Fedinets. – Uzhgorod : Poligrafcentre Lira, 2010. – 720 p.*
6. Верт Н. История Советского государства. 1900-1991 / пер. Н. В. Бунтман, Е. С. Дружинина, С. Ю. Завадовская, В. М. Ульянов, А. А. Цеханович. – [2-е изд.]. – М. : ИНФРА-М, Изд-во «Весь Мир», 2001. – 544 с.
- Vert N. Ystoryja Sovetskogo gosudarstva. 1900-1991 [History of the Soviet state. 1900-1991] / translated by English. N. Century Buntman, E. S. Druzhinina, S. Yu. Zavadovskaya, V. M. Ul'yanov, A. A. Tsehanovich. – [2nd ed.]. – M : INFRA-M, Publishing house «ves Mir», 2001. – 544 p.*
7. Вілсон Е. Українці : несподівана нація / пер. з англ. Н. Гончаренка, О. Гриценка. – К. : «К.І.С.», 2004. – 552 с.
- Wilson, E. Ukraїnci : nespodivana nacija [Ukrainians : unexpected nation] / translated by English. N. Goncharenko A. Gritsenko. – K. : «K.I.S.», 2004. – 552 p.*
8. Зімон Г. Демократія та нація : демократія та загрози // Україна. Процеси націотворення. Упор. А. Каппелер ; пер. з нім. – К. : К. І. С., 2011. – 337-351.
- Zimon, Demokratija ta nacija : demokratija ta zagrozy [Democracy and nation : democracy and threats] // Ukraine. Processes of the nation. The focus. A. Kappeler ; translated by German. – K. : Dr. Alexander S., 2011. – 337-351 p.*
9. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму : монографія. – К. : Либідь, 1999. – 352 с.
- Kas'janov G. V. Teorii' nacii' ta nacionalizmu [the Theory of nation and nationalism] : a monograph. – K. : Lybid, 1999. – 352 S.*
10. Литвин В. Політична арена України : Дійові особи та виконавці / В. Литвин. – К. : Абрис, 1994. – 495 с.
- Lytvyn V. Politychna arena Ukraїny : Dijovi osoby ta vykonavci [Political arena in Ukraine : actors and performers]. Lytvyn. – K. : Abris, 1994. – 495 p.*
11. Магочій П. Р. Історія України. – К. : Критика, 2007. – 640 с.
- Magochiv P., Istorija Ukraїny [The History Of Ukraine]. – K. : Criticism, 2007. – 640 p.*
12. Римаренко Ю. І. Національний розвій України : проблеми і перспективи. – К. : Юрінком, 1995. – 272 с.
- Rymarenko Y. I. Nacional'nyj rozvij Ukraїny : problemy i perspektivy [National development of Ukraine : problems and prospects]. – K. : Jurinkom, 1995. – 272 p.*
13. Хоскінг Дж. История Советского Союза. 1917-1991 / пер. з англ. П. Куценкова. – Смоленск : «Русич», 2001. – 496 с.
- Hosking Dzh. Ystoryja Sovetskogo Sojuza. 1917-1991 [History Of The Soviet Union. 1917-1991] / translated by English. P. Kutsenkova. – Smolensk : «Rusich», 2001. – 496 p.*
14. Иванов А. И., Бунтовский С. Ю. Донбасс : Русь и Украина. Очерки истории. – Донецк : Изд-во «Нуолидж» (донецкое отделение), 2013. – 380 с.
- Ivanov A. I., Buntovskiy S. Y. Donbass : Rus' y Ukrayna. Oчерky ystoryy [Donbass : Russia and Ukraine. Essays of history]. – Donetsk : edition of the «Nuolydzh» (Donetsk branch), 2013. – 380 p.*

Сергеев А. В. Начальный этап государственного строительства в Украине периода 1991–1994 гг. (на примере Донецкой области и Закарпатья)

Аннотация. Рассматривается начальный этап процесса создания государства в Украине поездом периода после провозглашения независимости 24 августа 1991 года и до 1994 года, на примере одних из наиболее сложных в политическом, социальном и этнонациональной отношениях регионов страны, как – Донеччина и Закарпатье. Обращено внимание на осуществление коренных преобразований во всех основных сферах общественно-политической жизни республики. При этом подчеркнута, что одна из главных задач состояла в переходе от авторитарной системы к демократии, а также – в формировании новой системы координат – вместо материалистической, классовой – цивилизованную, с приоритетом общечеловеческих ценностей. Особо отмечается приоритетном задании того времени – единении разных по историческими традициями и политической культурой частей Украины в одно общество, с единими государственными приоритетами и задачами. Прежде всего, это касалось Донецкой и Закарпатской областей. Так, весьма специфическими были черты первоначального этапа государственного строительства и на Донеччине, и на Закарпатье. В то же время, эти регионы имели ряд общих проблем, которые были связаны, в частности, с существованием на их территории национальных меньшинств и соблюдения прав последних. Также отмечено, что уже в течение периода 1991–1994-го годов начинается формирование новых элит на местном, региональном уровне, которые активно включились не только в передел экономической сферы, но и в политическую борьбу. Особенно заметным становится противостояние разного рода группировок и кланов в самых многонациональных областях Украины – Донецкой и Закарпатской.

Ключевые слова: государства, референдум, общественно-политическая жизнь, общественно-политические движения, Донецкая область, Закарпатская область.

Sergeev A. V. Initial stage of state-building in Ukraine in the period of 1991 - 1994 (on the example of Donetsk region and Transcarpathia)

Abstract. Considered the initial phase of the process of state-building in Ukraine by train period after the Declaration of independence on 24 August 1991 to 1994, for example, one of the most complicated political, social and ethno-national relations of the regions of the country, as donetschina and Transcarpathia. Attention is drawn to the implementation of fundamental changes in all spheres of socio-political life of the Republic. At that, stressed that one of the main challenges was the transition from an authoritarian system to democracy and formation of the new coordinate system instead of a materialistic, class – civilized, with a priority of universal values. Emphasizing the priority task of the time, the unity of different historical traditions and political culture parts of Ukraine in a community with common государственными приоритетами. First of all, it concerned the Donetsk and Transcarpathian regions. So, were very specific features of the original stage in state-building and in Donetsk region, and Transcarpathia. At the same time, these regions have a number of common challenges, which have been linked, in particular, with the existence of their territory national minorities and observance of the rights of the latter. Also noted that already during the period 1991–1994-th years the formation of the new elite at the local, regional level, who are actively involved not only in the redistribution of the economic sphere, but also in the political struggle. Especially noticeable is becoming confrontation of different kinds of groups and clans in the most cosmopolitan regions of Ukraine – Donetsk and Zakarpattia.

Keywords: state, referendum, political and social life, socio-political movements, Donetsk region, Transcarpathian region.